

Marta Klekotko*

MIĘDZY LOKALNOŚCIĄ A WSPÓLNOTOWOŚCIĄ, CZYLI O WSPÓLNOTOTWÓRCZYCH WŁAŚCIWOŚCIACH SCEN MIEJSKICH¹

Abstrakt. Artykuł podejmuje problem procesów emergencji, reprodukcji i rekonstrukcji wspólnot lokalnych oraz relacji między wspólnotowością i lokalnością w kształtowaniu społeczności lokalnych we współczesnych miastach. Wychodząc od omówienia nurtu środowiskowego i psychospołecznego w analizie społeczności lokalnych oraz ich ewolucji w kierunku koncepcji nowej lokalności i nowej wspólnotowości, artykuł wskazuje na swoistą przepaść w analizowaniu zjawisk wspólnotowych we współczesnych miastach między tymi dwoma podejściami, a tym samym podkreśla konieczność reintegracji obu aspektów dla lepszego zrozumienia miejskich procesów wspólnototwórczych. Zaproponowana zostaje koncepcja scen miejskich jako wartościowego conceptualnie pola dla eksploracji tych procesów, w których przenikają się zjawiska z zakresu nowej lokalności, jak i nowej wspólnotowości. W konkluzji sformułowana zostaje koncepcja lokalnej struktury możliwości społeczno-kulturowych. Tym samym artykuł udziela odpowiedzi na pytanie o istotę mechanizmów kulturowych, za pomocą których praktyki kulturowe strukturują terytorialne całości społeczne.

Słowa kluczowe: lokalność, wspólnotowość, struktura możliwości społeczno-kulturowych, praktyki kulturowe, sceny miejskie.

1. Lokalność i wspólnotowość. Uwagi wstępne

W niezwykle bogatym dorobku *community studies*, określanym w rodzimej socjologii niezbyt precyzyjnie² jako *socjologia społeczności lokalnych*, wskazać można dwa główne wątki, wokół których definiuje się przedmiot analizy tej

* Dr, Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Grodzka 52, 31-044 Kraków, e-mail: marta.klekotko@uj.edu.pl

¹ Artykuł powstał w ramach projektu badawczego pt. „Kulturowe mechanizmy strukturacji miejskich wspólnot lokalnych”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (numer grantu: 2016/23/B/HS6/03891).

² W socjologii polskiej pojęciu „społeczności” niezmiennie towarzyszy przymiotnik „lokalna”, przez co w sposób nieunikniony wiąże się je z kategorią „miejsca”. Związek ten nie jest jednak oczywisty w tradycji anglosaskiej, posługującej się terminem *community*, a więc wspólnoty. Niedookreślenie pojęcia społeczności przymiotnikiem „lokalna” otwiera drzwi dla innych aniżeli jedynie terytorialne interpretacji. *Community studies* obejmują znacznie szerszy i bardziej różnorodny zakres zjawisk i problemów aniżeli polska „socjologia społeczności lokalnych”.

subdyscypliny: przestrzenny (społeczność rozumiana jest jako miejsce) i psychospołeczny (społeczność pojmuje się jako więź lub poczucie przynależności) (por. Starosta 1994, 1995; Delanty 1993; Blackshaw 2010; Crow 2002; Crow, Allen 1994; Klekotko 2012). Wyznaczają one jednocześnie dwa względnie niezależne nurty w studiach nad społecznościami: nurt środowiskowy i nurt psychospołeczny. W nurcie środowiskowym terytorium i bliskość przestrzenna stanowią podłoże kształtowania się sieci lokalnych interesów i wspólnotowych identyfikacji. Zakres pojęcia „społeczność lokalna” wyznaczany jest przez koniunkcję trzech elementów: (1) wspólnego terytorium (aspekt przestrzenny), (2) interesów lub inaczej więzi obiektywnych (aspekt społeczny) i (3) poczucia wspólnoty, czyli więzi subiektywnych (aspekt psychiczny) (Hillery 1955; Poplin 1972; Willmott 1986; Lee, Newby 1983; Crow, Allan 1994; Starosta 1995). W nurcie psychospołecznym z kolei abstrahuje się od natury podłoża nawiązywania się więzi i wspólnotowych identyfikacji i koncentruje się analizy wyłącznie na psychospołecznej warstwie zjawiska, tj. poczuciu przynależności (*sense of belonging*). Wspólnota staje się, jak ujmuje to Vered Amit, „czymś znacznie więcej niż tylko lokalnością, może oznaczać praktycznie każdą formę zbiorowej samoświadomości kulturowej” (2002: 6), a przedmiotem studiów są procesy kształtowania się więzi społecznych, poczucia przynależności, wspólnej tożsamości czy zbiorowej samoświadomości, a nie konkretne terytorialne formy życia zbiorowego.

Tym samym, w nurcie psychospołecznym rozumienie wspólnoty i – w konsekwencji – zakres fenomenów podlegających analizie okazują się znacznie szersze, obejmują bowiem wszelkie formy wspólnotowości, nie tylko terytorialne, a więc nie tylko takie, które wytwarzają się na podłożu wspólnego zamieszkiwania danej przestrzeni, ale także te, które wynikają ze wspólnoty zainteresowań i poza-terytorialnych interesów. Z drugiej strony, w nurcie środowiskowym, dla którego przestrzeń i terytorium stanowią fundament kształtowania się więzi, aspekt wspólnotowości okazuje się konieczny, aby można było mówić o społeczności w „mocnym” znaczeniu (Klektko 2012). Jego stosowanie jest uprawnione wtedy, gdy obserwujemy współwystępowanie wszystkich trzech wymienionych wcześniej elementów: miejsca, interesów (stosunków) oraz więzi. Gdy obserwujemy obecność tylko pierwszego i drugiego elementu, mówimy o zbiorowości lokalnej. Oprócz wspólnoty zamieszkiwania oraz struktury interesów wynikających z tego faktu, nie tworzy ona społeczności, której elementem konstytutywnym jest więź³. Innymi słowy, dopiero gdy zaistnieje element wspólnotowości (psychospołeczny aspekt społeczności lokalnej), możemy mówić o społeczności lokalnej (czy też lokalnej wspólnotie) w pełnym socjologicznym znaczeniu.

³ Zbiorowość lokalna może przekształcić się w społeczność lokalną, gdy między członkami zbiorowości wytworzy się więź, np. w wyniku wspólnie podjętych działań na rzecz określonego terytorialnie interesu.

Wspólnotowość jest więc niezbędnym elementem konstytuującym każdą wspólnotę, a połączenie wspólnotowości i lokalności konstytuuje wspólnotę lokalną. *Lokalność*⁴ wiąże się z jednej strony z zamieszkiwaniem wspólnego terytorium i kształtującymi się na tym podłożu sieciami powiązań funkcjonalnych, interesów i więzi obiektywnych, a z drugiej z przywiązaniem do miejsca jako terytorium danej wspólnoty. Lokalność rozumieć można więc jako specyficzną odmianę więzi, mianowicie więź terytorialną (więź z terytorium), opisuje ona bowiem zakorzenienie i przywiązanie do danego miejsca, które jednostka zamieszkuje lub w którym przebywa. *Wspólnotowość* zaś oznacza przywiązanie do innych ludzi i zakorzenienie w tworzonej z nimi wspólnotcie. Możemy więc mówić o dwóch wymiarach funkcjonowania terytorialnych form życia wspólnotowego: lokalności i wspólnotowości.

2. Przemiany lokalności i wspólnotowości

W tradycyjnej społeczności lokalnej lokalność i wspólnotowość przenikały się i nakładały na siebie. Wspólnota odczuwana pokrywała się z identyfikacją terytorialną, co naturalnie nie oznaczało, że każdy, kto znajdował się na terytorium danej społeczności, przyjmowany był od razu do wspólnoty, ani też, że każdy, kto terytorium społeczności opuszczał, tracił jednocześnie swą wspólnotową przynależność. Niemniej odniesienia terytorialne (lokalne) stanowiły podstawowe podłoże kształtowania się wspólnotowej identyfikacji i społecznych więzi. Społeczności lokalne stanowiły swoiste uniwersa, w których jednostki przychodziły na świat, dojrzewały, nawiązywały przyjaźnie, zakładały rodziny, realizowały kariery i odchodziły. Ten lokalny mikroświat dostarczał im poczucia zakorzenienia i stawał się źródłem ich jednostkowych tożsamości. Jednostki rozwijały w nim zarówno poczucie bycia *stad* (więź terytorialną), jak i wśród *swoich* (więzi społeczne). Taka wspólnota lokalna odznaczała się ciągłością i trwałością, całościowością i względną samowystarczalnością.

Wraz z pogłębiającymi się i przyspieszającymi zmianami modernizacyjnymi, niesionymi najpierw przez industrializację, urbanizację oraz rozwój społeczeństwa masowego, a potem przez postępującą globalizację, oba wymiary lokalnej społeczności również zaczęły ulegać przemianom. Rozdzielenie czasu od przestrzeni, jak i ich kurczenie się – jak opisują proces globalizacji uczeni (por. Giddens 1991) – sprawia, że lokalność, jako określone miejsce w przestrzeni (i czasie), ulega procesom relatywizacji, fragmentacji i detradycjonalizacji (Wnuk-Lipiński 2004). Więź deterytorializuje się – odniesienia terytorialne

⁴ Funkcjonujące w literaturze przedmiotu rozumienia i koncepcje lokalności są niezwykle bogate i odznaczają się znacznym zróżnicowaniem. Niestety, ograniczone miejsce nie pozwala na nawet pobieżne omówienie rozmaitych wątków, jakie rozwija się wokół tego pojęcia, ani znaczeń, jakie się mu przypisuje.

tracą znaczenie, a jednostki samookreślają się poprzez własne cechy osobowe, „mogą zmieniać miejsce i w dużym stopniu nie zależą od otaczającej je rzeczywistości” (Stanek 1995: 214). Znaczenie przestrzeni ulega wobec tego zasadniczemu przeobrażeniu: zostaje ona niejako unieważniona, jak bowiem ujmują to Klekotko i Gorlach (2011), „nie jest ważne, gdzie znajduje się określony aktor, ale bardziej istotne jest to, w jakich relacjach pozostaje on z innymi aktorami za pośrednictwem różnorodnych sieci”. Społeczność lokalna przestaje więc być uniwersum, w którym toczyło się całe życie zamieszkujących ją jednostek i które stanowiło fundament społecznych więzi, określając tożsamości aktorów. W rezultacie związek między lokalnością i wspólnotowością ulega rozluźnieniu, a oba te wymiary analizowane są odtąd niezależnie, prowadząc do rozwoju studiów nad *nową lokalnością* i *nową wspólnotowością*.

Projekty nowej lokalności, odrzucając założenie o unieważnieniu przestrzeni, redefiniują lokalność, rozszerzając jej znaczenie na więzi wyobrażone i uwzględniając świadomościowe czynniki kształtowania się lokalności jako wyobrażonego układu lokalnego. Szczególnym zainteresowaniem – zauważa Joanna Kurczewska – cieszą się te czynniki świadomościowe, które „porządkują orientacje życiowe jednostek należących do społeczności lokalnej pod kątem ich zaangażowania obywatelskiego w tę społeczność” (Kurczewska 2004: 122). Przestrzeń rozumie się więc raczej jako przestrzeń publiczną, a lokalność staje się w istocie równoznaczna ze wspólnotą obywatelską. Wyrazem projektów nowej lokalności są koncepcje społeczności lokalnych nowego typu, a więc lokalnych wspólnot obywatelskich, których podstawą jest reintegracja w przestrzeni publicznej (Klekotko 2012; Klekotko, Gorlach 2012), programy rewitalizacji i regeneracji sąsiedztw (Bassett 1993), Nowego Urbanizmu (por. Reid 1985; Grant, Perrott 2009), urbanizmu ekologicznego (por. Ruano 1998; Sharifi 2016), koncepcje wytwarzania miejsc (*placemaking*) (Schneekloth, Shibley 1995; Fleming 2007) i kreatywnego wytwarzania miejsc (*creative place-making*) (Markusen, Gadwa 2010), koncepcje potencjału lokalnego (*community capacity*) (por. Kretzman, McKnight 1996; Chaskin i in. 2001; Barr, Hashagen 2000; Bush, Dower, Much 2002) oraz podejście oparte na społeczności (*community-based approach*) w pracy socjalnej i politykach publicznych (por. Dominelli 2007; Mayo 1994). Wszystkie wymienione koncepcje ukierunkowane są na wytwarzanie miejsc, a więc budowanie identyfikacji z miejscem, wzmacnianie więzi lokalnych i sieci wsparcia społecznego, a także wzmacnianie podmiotowości i partycypacji lokalnej, które mają służyć realizacji celów i zadań polityki społecznej i opiekuńczej państwa, rozwiązywaniu problemów społecznych i budowaniu programów rozwoju. Szczególną rolę w tych programach i strategiach odgrywa kultura, którą postrzega się w kategoriach kapitału i czynnika odpowiedzialnego za jakość życia członków społeczności, która bezpośrednio przekłada się na identyfikację z miejscem oraz procesy upodmiotowienia, partycypacji i usprawnienie lokalnego procesu politycznego (Klekotko 2012; Mayo 2005).

Redefiniuje się również wspólnotowość. Ciągłość, trwałość, całościowość, przymus, przypisanie, bezpośredniość relacji, ekskluzywność i kolektywne orientacje, które były wyznacznikiem tradycyjnej wspólnoty, zastąpione zostają przez zmienność, efemeryczność i tymczasowość (potencjalność), wycinkowość, dobrowolność, uzgodnienie, wyobrażenie, inkluzywność i orientacje indywidualistyczne (por. Olcoń-Kubicka 2009: 68–76). Nowa wspólnotowość jest wspólnotowością prywatną, wybieraną przez jednostki poszukujące kulturowych tożsamości lub społecznego wsparcia. Jej trwałość podtrzymywana jest przez tożsamość kulturową jednostek, które pozostają członkami wspólnoty tak długo, jak długo jej wartości stanowią budulec ich tożsamości, a ta – przypomnijmy – jest niekończącym się projektem (Giddens 1991; Beck, Beck-Gernsheim 2002). Płynna nowoczesność stawia przed jednostkami wyzwanie ciągłego poszukiwania, budowania i podtrzymywania tożsamości, a symboliczne znaczenia konsumpcji dostarczają im budulca (por. Elliott, Wattanasuwan 1998; Miles 1996; Shields 1992). Nowe wspólnoty, takie jak neo-plemiona (Maffesoli 1996), wspólnoty gustu (Lash 1994), wspólnoty stylu życia (Shields 1992), społeczności sieci (Castells 1997; Wellman 2001), społeczności wirtualne (Rheingold 1993; Holmes 1997; Baym 2000; Castells 2001), społeczności liminalne (Delanty 2003) czy nawet ruchy społeczne (Castells 1997; Melucci 1989; Buechler 2000) opierają się na mniej lub bardziej trwałym i uświadomionym poczuciu przynależności, które oderwane jest od terytorialnego podłoża. Stanowią wspólnoty przestrzennie rozproszone, albo też zajmujące tzw. przestrzenie pomiędzy (*spaces-in-between*) lub „nie-miejsca” (*non-places*) (Augé 1995). Są one „nomadyczne, wysoce mobilne, emocjonalne i komunikacyjne, [...] podtrzymywane przez kulturę masową lub wrażliwość i praktyki estetyczne” (Delanty 2004: 132; por. Maffesoli 1996; Lash 1994), a jednocześnie wysoce zindywidualizowane i sprywatyzowane.

Nowa lokalność i nowa wspólnotowość wyznaczają ramy współczesnego dyskursu w *community studies*. Pierwsza wydaje się jednak ujmować problem zbyt statycznie i utożsamiać społeczność z sąsiedztwem, przypisując mu cechy trwałej struktury lokalnej, opartej na funkcjonalnych zależnościach wynikających z bliskości przestrzennej, przez co nie dostrzega płynnej i mobilnej natury współczesnych miast i zamieszkujących je społeczności (Nawratek 2011; Nawratek 2012), ani też pozaterytorialnych aspektów kulturowego kształtowania się wspólnot. Druga z kolei zanadto eksponuje indywidualizm i uwalniając jednostki od strukturalnych nacisków i napięć przestrzennego kontekstu, nie dostrzega przejawów ułokalnienia procesów wspólnototwórczych. Tymczasem prawda o procesach wspólnototwórczych wydaje się leżeć gdzieś pośrodku, między (nową) lokalnością a (nową) wspólnotowością. Proponuję więc przyjrzeć się (nowej) lokalności i (nowej) wspólnotowości w działaniu, analizując historię Alex, z którą przeprowadziłam jeden z pierwszych wywiadów i spacerów badawczych w ramach zwiadu terenowego, który odbyłam na potrzeby konceptualizacji realizowanych obecnie badań nad kulturowymi mechanizmami strukturacji miejskich wspólnot lokalnych.

3. Wyobrażenie to za mało: historia Alex, czyli lokalność i wspólnotowość w działaniu

Alex pochodzi z Czech, ukończyła studia w Pradze i zawsze marzyła o tym, by po studiach zamieszkać w Berlinie. Pewnego dnia udaje jej się spełnić marzenie: otrzymuje atrakcyjną ofertę pracy i wprowadza się do Neukölln, imigranckiej i dynamicznie zmieniającej się dzielnicy Berlina, przyległej do słynnej w środowisku hipsterów dzielnicy Kreuzberg i nieczynnego lotniska Tempelhof. Alex pokazuje mi miejsce, w którym mieszka i opowiada o swoich trudnych początkach w wymarzonym mieście, wypełnionych rozczarowaniem i frustracją. Wypytywana o źródła tych frustracji, nie potrafi ich jednoznacznie wyartykułować. Opowiada, że w kamienicy, którą zamieszkuje, jako jedyna miała europejskie korzenie, wszyscy jej sąsiedzi pochodzili z krajów muzułmańskich, głównie z Turcji. Szybko jednak dodaje, że „[...] to nie o to chodzi. Jest mi naprawdę wszystko jedno, skąd oni pochodzą, z Turcji czy z księżycy. Zresztą za to uwielbiam Berlin, za tę wielokulturowość. To jest strasznie fajne, że widzisz te kobiety z tymi dziećmi na ulicach i tych hipsterów, co też chodzą do tych samych sklepów po ayran”. To, co mogłoby być przyczyną jej wyobcowania, stanowi więc jednocześnie jedną z głównych zalet zamieszkiwanego miejsca. Mimo wszystko jednak coś było nie tak, choć Alex nie potrafi tego wyrazić, dlatego podaje mi przykład: „nikt tutaj [w kamienicy – przyp. M.K.] nie miał roweru... i to jest takie znamienne, bo przecież w Berlinie każdy ma rower, to jest wpisane w tutejszy habitus” (Alex naprawdę używa tego pojęcia, bowiem na studiach zetknęła się z teorią Bourdieu).

Dziś pod kamienicą Alex stoi już pięć rowerów, w tym dwa należące do niej (jeden przeznaczony jest dla gości, dzięki czemu Alex nie musi rezygnować z poruszania się po mieście rowerem, gdy ktoś z rodziny lub przyjaciół odwiedza ją w Berlinie). Gdy o nie pytam, Alex pokazuje mi okna mieszkań, do których wprowadzili się niedawno nowi lokatorzy, podobnie jak ona wielbiciele rowerowej komunikacji. Alex nie poznała ich osobiście, ale wie, że hipster po prawej „słucha fajnej muzyki” i odwiedzają go „fajni” (tj. fajnie wyglądający) ludzie; młodej pary właścicieli rowerów, która zamieszkuje na górze z lewej, nie widuje często, ale „wyglądają spoko”. Alex nie jest już więc sama, bo do jej kamienicy wprowadzają się ludzie o podobnych gustach kulturowych, podobnym stylu życia i prawdopodobnie podobnym światopoglądzie. Należą do tego samego „plemienia” (por. Maffesoli 1996). Łączy ich wspólnota wartości, choć nie nawiązali jeszcze kontaktów bezpośrednich i obiektywnie rzecz biorąc, nie tworzą niczego poza kręgiem styczności.

Proszę Alex, by oprowadziła mnie po okolicy i opowiedziała o niej. Wychodzimy na spacer, Alex pokazuje mi swoje ulubione miejsca, opowiada o barwach życia dzielnicy i jej mieszkańców, zachwycą się „old-schoolowymi” sklepami i barami, a słowa „vintage, old-school, autentyczność” przewijają się nieustannie przez jej opowieść. I wtedy nagle, zupełnie niepostrzeżenie, Alex porzuca swą indywidualną i osobistą opowieść na rzecz narracji w pierwszej osobie liczby

mnogiej: „my”. Rozentuzjasmowana, żywo gestykułując, przedstawia mi ideologię miejsca i wspólnoty, która je zajmuje, a której część nie do końca świadomie tworzy. „My tutaj chcemy, żeby Neukölln pozostał autentyczny”, deklaruje i dalej tłumaczy mi, że dlatego „Neukölln musi pozostać brudny”.

Próbuję dowiedzieć się, skąd bierze się przekonanie Alex o tym, że inni mieszkańcy Neukölln myślą podobnie jak ona i wypyuję o jej osobiste relacje. Okazuje się, że nie licząc niezobowiązujących small-talków z innymi bywalcami tych samych miejsc, Alex nikogo w dzielnicy nie zna, z nikim się nie odwiedza. Jej znajomi z pracy czy inni koledzy i koleżanki, z którymi Alex utrzymuje kontakty towarzyskie, mieszkają w innych dzielnicach. Jej poczucie wspólnoty z innymi mieszkańcami Neukölln (zresztą niewyartykułowane i nie do końca uświadomione) oraz przekonanie o wspólnych interesach bierze się wyłącznie ze wspólnych praktyk kulturowych i leżących u ich podłoża znaczeń i wartości. „Przecież to widać – mówi – zobacz, jak oni wyglądają, popatrz na ulicę, na tych ludzi, na te bary i sklepy, jakie tu są; zresztą już nawet to, co w nich mają, albo jaką muzykę puszczaają”. Alex nigdy nie otrzymała żadnej ulotki, nie uczestniczyła w żadnym zebraniu, na którym ktoś poinformowałby ją o problemach dzielnicy. Czasem ktoś najwyżej powiesi plakat w oknie sklepu, albo nabazgrze „Neukölln musi pozostać brudny” na ścianie budynku. Alex wtedy wie, że wspólnota się mobilizuje i solidaryzuje się z nią, jest gotowa przyłączyć się do działań zbiorowych w obronie wartości dzielnicy, gdyby takie zostały przez kogoś zainicjowane.

Historia Alex pozwala zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii. Opisany przykład pokazuje, że obecność muzułmańskiej mniejszości (która de facto w omawianym miejscu stanowi większość) stanowi niezbywalny element definiowania tożsamości osób takich jak Alex, której istotę stanowią wartości tolerancji, otwartości i wielokulturowości. Innymi słowy, muzułmańscy sąsiedzi są potrzebni, by Alex mogła określić się jako otwarta i tolerancyjna rzeczniczka wielokulturowości. Dowodzi to relacyjności w budowaniu identyfikacji wspólnotowych, jednocześnie jednak relacyjność tę sytuuje w wyraźnie terytorialnym kontekście. Paradoksalnie, to właśnie miejsce staje się podłożem budowania ponadlokalnej czy pozalokalnej wspólnoty kulturowej. W założeniu wolne od terytorialnego podłoża wartości tolerancji, otwartości i egalitaryzmu (tolerancyjnym i otwartym zwolennikiem wielokulturowości i egalitaryzmu jest się przecież niezależnie od miejsca, w którym się przebywa), na których osadza się tożsamość wspólnotowa Alex, definiują się i urzeczywistniają w doświadczeniu konkretnego miejsca. Rzucająca się w oczy obecność muzułmańskiej mniejszości nadaje przestrzeni Neukölln niezwykle wyraźne znaczenie i to właśnie to symboliczne znaczenie staje się wartością działania Alex i podobnych jej osób.

Wielokulturowe Neukölln stanowi jednocześnie czytelną dla innych ekspresję wartości Alex i tym samym pozwala jej określać się wobec innych oraz budować i manifestować swoją tożsamość. Dlatego Neukölln przyciąga jednostki myślące i odczuwające jak Alex, bowiem dopiero fizyczna współobecność

pozwała rozwinąć poczucie kulturowej wspólnoty. Dopóki Alex była sama wśród imigranckiej społeczności, trudno było jej budować własne znaczenia i manifestować wartości podejmowanych działań. Samotność Alex rodziła frustrującą ją poczucie kryzysu wspólnotowej tożsamości, ulegała ona bowiem równoległej narracji definiującej Neukölln jako tanią dzielnicę dla biednych imigrantów. Sens podejmowanych przez nią działań odczytywany mógł być sprzecznie z intencją Alex, brakowało mu bowiem zbiorowej legitymizacji. Indywidualistyczne tożsamości wymagają wzajemnego rozpoznania, a więc obecności innych, aby mogły się zmanifestować i nie istnieją poza wspólnotą (por. Beck, Beck-Gernsheim 2002; Kellner 1992; Bellah i in. 2007). Potrzebę wzajemnego rozpoznania i zbiorowej legitymizacji zaobserwować można także dzisiaj; Alex nabiera pewności w tych przestrzeniach jej sąsiedztwa, w których narracja tożsamościowa jest wyraźna i czytelna. To w nich się ożywia i wydaje się szczęśliwa, jak wtedy, gdy z nieukrywaną dumą pokazuje mi Tempelhofer Feld, nieczynne lotnisko, które zostało oddane mieszkańcom do użytku w charakterze miejskiego parku, gdzie kończymy nasz spacer. To jedno z ulubionych miejsc Alex, bo oddaje charakter dzielnicy i wyraża wartości wyznawane przez jej mieszkańców: egalitaryzmu, tolerancji, autoekspresji, transgresji i awangardy. To tutaj wyraźnie szczęśliwa Alex wyznaje, że uwielbia Neukölln i nie chciałaby zamieszkać nigdzie indziej.

Miejsce okazuje się kluczowe dla realizacji projektu ponadlokalnej tożsamości. Alex nie wystarczało poczucie przynależności do wyobrażonej wspólnoty, poszukiwała jej fizycznej obecności. Dopiero w Neukölln, wśród innych członków „nowego plemienia”, poczuła się „sobą” i „u siebie”. Poczucie wspólnoty nie wynika jednak z faktu zamieszkiwania wspólnego terytorium i kształtujących się na tym podłożu interesów. Owo poczucie wspólnoty wydaje się pierwotne, natomiast wspólne terytorium czy przestrzeń praktyk tejszej wspólnoty umacnia owo poczucie i urzeczywistnia je; wyobrażenie nabiera realnych kształtów, zostaje ucieleśnione przez kontakt społeczny. Wspólnota przestaje być wyłącznie wyobrażeniem, choć nie staje się sąsiedztwem. W rzeczywistości Alex nie utrzymuje relacji typowych dla sąsiedztwa – są one raczej przejawem publicznej swojskości⁵ (*public familiarity*) (Blokland 2003; por. Fischer 1982). Wspólnota Alex jest wysoce zindywidualizowaną wspólnotą prywatną, dla której jednak przestrzenna współobecność jest warunkiem realizacji wspólnotowych praktyk i nadawania im kulturowych znaczeń, jak i legitymizowania i celebrowania zaplanowanej tożsamości. W przeciwieństwie do sąsiedztwa, wspólnota ta jest dynamiczna, płynna, nieciągnąca. W przeciwieństwie do nowych wspólnot, nie jest wyłącznie wyobrażeniem ani formą kulturowej świadomości zbiorowej.

⁵ Zdaniem Blokland (2003), publiczna swojskość określa usytuowanie jednostki na kontinuum prywatności (jak wiele ujawnia o sobie innym) oraz dostępu (czy dana przestrzeń dostępna jest wszystkim, czy tylko prywatnym kontaktom). Regularne styczności w określonej przestrzeni tych samych jednostek (nawet wtedy, gdy nie nawiązują rozmowy) prowadzą do rozwoju poczucia „swojskości”, które następnie tworzy ramy społecznych identyfikacji i podłoże nawiązywania więzi.

4. Sceny miejskie, praktyki i struktura możliwości społeczno-kulturowych

Opisany przypadek wydaje się dowodzić, że rzeczywistość współczesnych miast nie mieści się w czarno-białym schemacie analizy i wskazuje na potrzebę (re)integracji terytorialnych i psychospołecznych aspektów wspólnoty (lokalności i wspólnotowości) w studiach nad współczesnymi formami wspólnotowości miejskiej. Aby ustalić naturę procesów społecznego stawania się podobnych „wspólnot”, należy badać zarówno procesy wytwarzania miejsc, jak i procesy terytorialnego osadzenia nowej wspólnotowości. Dlatego należy odrzucić zarówno holizm i determinizm środowiskowy „nowej lokalności”, jak i indywidualizm i kulturowy redukcjonizm „nowej wspólnotowości”, a następnie wypracować takie podejście do analizy miejskich wspólnot lokalnych, które uwzględniałoby zarówno podmiotowość aktorów miejskich, jak i nacisków strukturalnych przestrzeni, w której się znajdują, a więc kulturowych i przestrzennych aspektów procesów integracji w mieście.

Nadzieję na rozwój takiego podejścia przynosi zaproponowana przez nową Szkołę Chicagowską koncepcja „scen miejskich”, która pozwala połączyć wymiar terytorialny (nową lokalność) z tożsamościowym (nową wspólnotowością). Scena miejska jest przestrzenią praktyk kulturowej konsumpcji, które naznaczone są symbolicznie i tym samym stanowią przestrzenny wyraz określonych stylów życia, rozwijanych w nich przez jednostki właśnie poprzez podejmowane praktyki. Scenę definiuje się bowiem jako dynamiczny układ (1) otoczenia fizycznego oraz (2) ludzi, (3) realizujących praktyki konsumpcji kulturowej, (4) które odznaczają się określonymi wartościami i symbolicznymi znaczeniami (Silver, Clark 2016; Silver, Clark, Graziul 2011; por. Klekotko, Navarro, Silver, Clark 2015). Tak rozumianą scenę można opisać za pomocą trzech wymiarów tworzących specyficzną kombinację symbolicznych wartości, które leżą u podłoża podejmowanych w nich praktyk kulturowej konsumpcji i tym samym czynią je społecznie znaczącymi: (1) uprawomocnienie, (2) teatralność i (3) autentyczność. Wymiar uprawomocnienia pozwala opisać wartości i motywy, które kierują praktykami konsumpcji kulturowej i uprawomocniają je. Wyznacza on właściwe i pożądane style życia, określa, które sposoby postępowania są dobrze, a które źle postrzegane. Wymiar teatralności z kolei pozwala opisać charakter ról, jakie uczestnicy sceny odgrywają nawzajem przed sobą, a więc to, jak chcą być postrzegani i w jaki sposób postrzegają innych. Wymiar autentyczności natomiast rozumiany jest jako „istotne poczucie tożsamości” i pozwala opisać treść tożsamości wyrażanych i realizowanych w praktykach kulturowej konsumpcji. Każdy akt kulturowej konsumpcji jest w istocie wyrazem określonej tożsamości i prowadzi do samorealizacji jednostki.

Twierdzę, że scena, która jest wytworem praktyk kulturowej konsumpcji nadających jej społeczny sens i symboliczne znaczenia, określa wzory integracji,

stając się zarazem płaszczyzną i narzędziem procesów wspólnototwórczych w mieście. Sceny miejskie tworzą struktury możliwości społeczno-kulturowych: stwarzają możliwości rozwoju określonych tożsamości wspólnotowych, kontaktu społecznego oraz nadają ramę interakcjom między uczestnikami sceny, prowadząc do emergencji różnorodnych wspólnot i – w pewnych warunkach – ich mobilizacji (por. Leach, Haunns 2008). Symboliczne znaczenia scen dostarczają zasobów, za pomocą których jednostki tworzą, realizują i rozwijają swoją tożsamość jako członkowie kulturowej wspólnoty. Miejskie wspólnoty kulturowe powstają w sferze kulturowej świadomości zbiorowej i realizują się poprzez osadzone w danej scenie wspólnotowe praktyki kulturowe. Dlatego dla analizy kulturowych mechanizmów wspólnototwórczych miejskich scen kluczowe staje się pojęcie praktyk, choć sama teoria scen nie poświęca mu w ogóle uwagi i nie definiuje go. Jednak to ostatecznie praktyki właśnie nadają przestrzeni kulturowe znaczenie i stanowią realizację jednostkowych stylów życia. Praktyki proponują rozumieć za Schatzkim (1996) jako „wszystko to, co ludzie mówią i robią”, na co składa się: (1) praktyczne rozumienie (*practical understanding*), czyli niezwerbalizowana zdolność realizacji danej czynności, (2) jawne zasady (*explicite rules and principles*), określające przewidywany i pożądaný sposób ich wykonania, (3) struktury celowo-afektywne (*teleo-affective structures*) obejmujące „cele, plany, zadania, zamiary, wierzenia, emocje i nastroje aktorów” (Schatzki 1996: 89) oraz (4) ogólne rozumienie (*general understanding*), wyrażające zbiorowe przekonania (Schatzki 1996; 2002). Praktyka obejmuje zatem zarówno obserwowalne fizyczne zachowanie jednostki, jak i jej rozumienie sytuacji, jej wiedzę o tym, „jak” dana sytuacja lub działanie przebiega i jak należy postąpić, a także jej pragnienia i motywacje.

Każda praktyka jest jednocześnie aktem definiowania wspólnoty i wytyczania jej granic, które wyznaczają podział na „swoich” i „obcych”, jak bowiem trafnie zauważa Matthias Kluckmann (2016), poprzez realizowanie praktyk jednostki rozwijają poczucie „my”, które opiera się na „wspólności” (*commonality*) (Schatzki 2002). „Wspólność” zdaniem Schatzkiego zachodzi wtedy, gdy działania jednostek wyrażają te same „rozumienia, zasady, cele, projekty i emocje” (Schatzki 2002: 147, za: Kluckmann 2016: 39). Jak pisze Kluckmann, „każde poczucie «my» (*feeling of we-ness*) rozwija się poprzez udział w praktyce, a każda praktyka posiada potencjał rozwoju poczucia «my» wśród jej uczestników” (Kluckmann 2016: 38). Dzięki temu, że praktyki konsumpcji kulturowej wyznaczające tożsamość współczesnych aktorów osadzone zostają terytorialnie w miejskiej scenie, oparta na bezlokalnej świadomości kulturowej wspólnota „my” nabiera walorów realności, staje się obserwowalna, dostępna doświadczeniu w konkretnym czasie i przestrzeni. Innymi słowy, abstrakcyjna dotąd wspólnota wyobrażona przyjmuje realny kształt, materializuje się, uzewnętrznia się w ciele i działaniach uczestników sceny. Doświadczenie współobecności w scenie sprawia, że przenoszą oni swe identyfikacje z idei i wartości wspólnoty wyobrażonej

na konkretne sytuacje i jednostki, a z obserwacji występów innych uczestników sceny rodzi się „my” materialne. Scena łączy przestrzeń z tożsamością kulturową aktorów, nowa lokalność spotyka się z nową wspólnotowością, a wspólnota praktyk przekształca się w praktyki wspólnotowe, które prowadzą do rozwoju poczucia przynależności, przywiązania do miejsca i samoświadomości wspólnoty. Scena przywraca wspólnotowości wymiar przestrzenny, a przestrzeni – wymiar wspólnotowości. Miejsce staje się wartością, na jaką zorientowane są działania jednostek (por. Znaniecki 1936), co znaczy, że działanie nabiera społecznego znaczenia, gdy podejmowane jest w określonym miejscu. Innymi słowy, scena, jako przestrzeń praktyk, nadaje sens działaniom aktorów społecznych bądź pozwala sens tych działań realizować.

Symboliczne znaczenia dostępnych w danej scenie praktyk kulturowych określają zarówno treść, jak i zasady (formę) przebiegu interakcji między uczestnikami sceny, a więc zarówno rodzaj interakcji, jakie można w danej scenie podejmować, jak i sposób, w jaki powinny one przebiegać. Scena stanowi więc ramę interakcji – jednostka musi odczytać i zrozumieć jej znaczenia, aby podjąć odpowiednie działanie (Goffman 1974). Tym samym charakter sceny determinuje rozwój określonych praktyk wspólnotowych, a więc odmienne sceny dostarczać będą możliwości dla odmiennych interakcji i praktyk, a tym samym sprzyjać będą kształtowaniu się odmiennych wspólnot. Gdyby odwołać się do klasycznej dychotomii Toenisa (*Gemeinschaft–Gesellschaft*), można byłoby wskazać dwa podstawowe wymiary strukturywania się wspólnot miejskich, określających odmiennie zasady integracji: wymiar wspólnoty (*Gemeinschaft*) i wymiar zrzeszenia (*Gesellschaft*). Każdy z tych wymiarów odznacza się odmiennym zestawem praktyk i zasad kształtowania relacji międzyludzkich, które prowadzą do wytworzenia odmiennych całości społecznych. Wymiar wspólnoty opiera się na takich wartościach, jak ekskluzywność (stawianie granic, limitowanie dostępu), ciągłość (budowa trwałych identyfikacji, współzależności), autoteliczność (orientacja na wspólnotę jako wartość samą w sobie), kolektywizm (prymat całości nad jednostką, nacisk na podporządkowanie całości), homogeniczność (niska różnorodność wzorów zachowań, odrzucenie zachowań transgresyjnych), całościowość (obejmuje znaczną część jednostkowej tożsamości lub stanowi jej fundament). Wymiar zrzeszenia z kolei opisać można przez inkluzywność (otwarty dostęp, płynne granice lub brak granic), tymczasowość (brak tendencji strukturotwórczych, swoboda uczestnictwa), instrumentalizm (orientacja na cele jednostkowe), indywidualizm (prymat jednostki, ekspresja indywidualności), heterogeniczność (duża różnorodność wzorów zachowań, dowolność wyboru zachowań), wycinkowość (określa niewielki zakres tożsamości jednostkowych lub dotyczy kwestii pobocznych dla rozwoju jednostkowych tożsamości). Te dwa wymiary nie wyczerpują społeczno-kulturowych możliwości sceny, wyznaczają za to macierz zasad integracji, jakie mogą obowiązywać w danej scenie; można przyjąć, że w tradycyjalno-charyzmatycznych i ekspresyjno-transgresyjnych scenach dominować będą odmienne

zasady integracji. Jednostki wybierają z dostępnego w danej scenie repertuaru interakcji, jednak zawsze, jak powtarza Giddens (1974; 1991) „mogą postąpić inaczej”, modyfikując w ten sposób strukturę społecznych możliwości. Scena, jak i osadzone w niej społeczności, powstaje i reprodukuje się poprzez kulturowe praktyki, stąd pojawienie się nowych praktyk zmienia naturę sceny, a tym samym strukturę społecznych możliwości.

Scena miejska, jako przestrzeń symbolicznych znaczeń osadzonych w praktykach kulturowej konsumpcji, tworzy więc strukturę możliwości społeczno-kulturowych, która określa typ kontaktu społecznego (stwarza możliwości kontaktu z jednostkami reprezentującymi określony styl życia i wartości), nadaje ramę interakcjom, determinując ich treść i formę, a dostarczając zasobów kulturowych do budowania określonych tożsamości i opartych na tych tożsamościach wspólnot, definiuje tożsamość miejsca i ludzi, tworzy ramy dyskursu i narzuca dominujące ramy interpretacji, wyznacza podział na „swoich” i „obcych” oraz charakter granic (inkluzyjny/ekskluzywny) oraz określa zasoby kulturowe dla społecznej mobilizacji i partycypacji. Scena jest dziełem działających aktorów, z kolei ich działania określone są strukturami znaczeniowymi sceny, które wyrastają z tych praktyk. Tym samym, scena stanowi przestrzeń i mechanizm strukturacji miejskich wspólnot lokalnych. Wspólnoty te nie dostarczają trwałych identyfikacji terytorialnych, a jedynie dynamiczne i często efemeryczne identyfikacje kulturowe oparte na osadzonej lokalnie wspólnotocie przyjemności. Zakładają częste przepływy aktorów uczestniczących w praktykach i wpływ ponadlokalnych czynników integracji. Ma to swoje istotne konsekwencje dla planowania polityk miejskich, w których większą uwagę należałoby poświęcić praktykom kulturowej konsumpcji oraz społecznym znaczeniom nadawanym przez te praktyki przestrzeni współczesnych miast. Dlatego też analiza tak ujmowanej wspólnotowości miejskiej wydaje się wartościowa nie tylko z poznawczych, ale także aplikacyjnych powodów.

Bibliografia

- Amit V. (2002). *Realizing Community: Concepts, Social Relationships, and Sentiments*. Routledge, London.
- Augé M. (1995). *Non-places: Introduction to an Anthropology of Super-modernity*. Routledge, London.
- Barr A., Hashagen S. (2000). *Achieving Better Community Development*. Community Development Foundation, London.
- Basset K. (1993). *Urban Cultural Strategies and Urban Cultural Regeneration: A Case Study and Critique*, „Environment and Planning”, no. 25, s. 1773–1788.
- Baym N. K. (2000). *Tune In, Log On: Soaps, Fandom, and Online Community*. Sage, Thousand Oaks–London–New Delhi.
- Beck U., Beck-Gernsheim E. (2002). *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. Sage, London.
- Bellah R., Madsen R., Sullivan M. W., Swidler A., Tipton S. M. (2007). *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*. University of California Press, Berkeley.

- Blackshaw T. (2010). *Key Concepts in Community Studies*. Sage, London.
- Blokland T. (2003). *Urban Bonds. Social Relationships in an Inner City Neighbourhood*. Polity Press, Cambridge.
- Buechler S. M. (2000). *Social Movements in Advanced Capitalism*. Oxford University Press, Oxford.
- Bush R., Dower J., Much A. (2002). *Community Capacity Index*. The University of Queensland, Queensland.
- Castells M. (1983). *The City and the Grassroots*. University of California Press, Berkeley.
- Castells M. (1996). *The Rise of the Networked Society*. Blackwell, Oxford.
- Castells M. (1997). *The Information Age. Vol. 2: The Power of Identity*. Blackwell, Oxford.
- Chaskin R. J., Brown P., Venkatesh S., Vidal A. (2000). *Building Community Capacity*. Aldine Transaction.
- Crow G. (2002). *Community studies: Fifty years of theorization*, "Sociological Research Online", no. 7.
- Crow G., Allan G. (1994). *Community Life. An introduction to local social relations*. Harvester Wheatsheaf, Hemel Hempstead.
- Delanty G. (2003). *Community*. Routledge, London–New York.
- Dominelli L. (ed.) (2007). *Revitalising Communities in a Globalizing World*. Ashgate, Hampshire.
- Elliott R., Wattanasuwan K. (1998). *Consumption and the Symbolic Project of the Self*, "European Advances in Consumer Research", vol. 3, s. 17–20.
- Gans H. (1972). *People and plans: Essays on urban problems and solutions*. Routledge, London.
- Giddens A. (1984). *The Constitution of Society. Outline of the theory of structuration*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens A. (1991). *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford University Press, Stanford.
- Goffman I. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press, Cambridge.
- Grant J., Perrott K. (2009). *Producing diversity in a new urbanism community*, "Town Planning Review", no. 80 (3), s. 267–289.
- Hillery G. A. Jr. (1955). *Definitions of Community: Areas of Agreement*, "Rural Sociology", vol. 20, no. 2, s. 111–123.
- Holmes D. (ed.) (1997). *Virtual Politics: Identity and Community in Cyberspace*. Sage, London–Thousand Oaks–New Delhi.
- Klekotko M. (2012). *Rozwój po śląsku: Procesy kapitalizacji kultury w społeczności górniczej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Klekotko M., Górlach K. (2011). *Miejsce, lokalność, globalizacja. Przyczynek do problematyki socjologii wsi (i nie tylko) w społeczeństwie ponowoczesnym*, [w:] H. Podedworna, A. Pilichowski (red.), *Obszary wiejskie w Polsce. Różnorodność i procesy różnicowania*, Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa, s. 22–55.
- Klekotko M., Navarro C. J., Silver D., Clark T. N. (2015). *Wymiary i charakter kulturowy miasta*, [w:] M. Klekotko, C. J. Navarro (red.), *Wymiary kulturowe polskich miast i miasteczek*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Kluckmann M. (2016). *Practicing Community: Outline of a Praxeological Approach to the Feeling of We-ness*, "Cultural Analysis", no. 15 (1), s. 28–56.
- Kretzmann J. P., McKnight J. L. (1996). *Mapping Community Capacity*. Northwestern University, Evanston.
- Lash S. (1994). *Reflexivity and its Doubles: Structures, Aesthetics, Community*, [w:] U. Beck, A. Giddens, S. Lash (eds.), *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Polity Press, Cambridge, s. 110–173.

- Leach D. K., Haunss S. (2008). *Scenes and Social Movements*, [w:] H. Johnston (ed.), *Culture, Social Movements and Protest*. Ashgate, Burlington, s. 255–276.
- Lee D., Newby H. (1983). *The Problem of Sociology: An Introduction to the Discipline*. Unwin Hyman, London.
- Mafestolli M. (1996). *The Time of the Tribes: The Decline of Individualization in Mass Society*. Sage, London.
- Markusen A., Gadwa A. (2010). *Creative Placemaking*. National Endowments of the Arts, Washington.
- Mayo M. (1994). *Communities and Caring. The mixed economy of welfare*. Macmillan, London.
- Mayo M. (2002). *Cultures, Communities, Identities. Cultural Strategies for Participation and Empowerment*. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Melucci A. (1989). *Nomads of the Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Hutchinson Radius.
- Miles S. (1996). *The Cultural Capital of Consumption: Understanding 'Postmodern' Identities in a Cultural Context*, "Culture & Psychology", no. 2 (June), s. 139–158.
- Nawratek K. (2011). *City as a Political Idea. Citizenship, Sovereignty and Politics*. University of Plymouth Press.
- Nawratek K. (2012). *Holes in the Whole*. Zer0 Books, Washington.
- Poplin D. E. (1972). *Communities: A survey of theories and methods of research*. Macmillan, New York.
- Rheingold H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Addison-Wesley, Boston.
- Ruano M. (1998). *Eco-Urbanism: Sustainable Human Settlements, 60 Case Studies*. Watson-Guptill Publ.
- Schatzki T. (1996). *Practices and Actions: A Wittgensteinian Critique of Bourdieu and Giddens*, "Philosophy of the Social Sciences", no. 27(3), s. 283–308.
- Schatzki T. (2002). *The Site of the Social: A Philosophical Account of the Constitution of Social Life and Change*. Pennsylvania State University Press, University Park, PA.
- Schneekloth L. H., Shibley R. G. (1995). *Placemaking: The Art and Practice of Building Communities*. Wiley.
- Sharifi A. (2016). *From Garden City to Eco-urbanism: The quest for sustainable neighborhood development*, "Sustainable Cities and Society", vol. 20, s. 1–16.
- Shields R. (1992). *Lifestyle Shopping. The Subject of Consumption*. Routledge, London–New York.
- Silver D. A., Clark T. N. (2016). *Scenescapes. How Qualities of Place Shape Social Life*. University of Chicago Press, Chicago.
- Silver D. A., Clark T. N., Graziul Ch. (2011). *Scenes, Innovation and Urban Development*, [w:] D. E. Anderson, A. E. Anderson, Ch. Mellander (eds.), *Handbook of Creative Cities*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham–Northampton, s. 229–258.
- Starosta P. (1994). *Kształtowanie się wiejskich i małomiasteczkowych zbiorowości lokalnych w Polsce*, „Przegląd Socjologiczny”, nr 44.
- Starosta P. (1995). *Poza metropolią. Wiejskie i małomiasteczkowe społeczności lokalne a wzory porządku makrospołecznego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wellman B. (2001). *The Rise of Networked Individualism*, [w:] L. Keeble, B. Loader (eds.), *Community Informatics*. Routledge, London, s. 17–42.
- Willmott P. (1986). *Social Networks, Informal Care and Public Policy*. Policy Studies Institute, London.
- Znaniecki F. (1936). *Social Actions*. Farrar & Rinehart, New York.

Marta Klekotko

BETWEEN LOCALITY AND COMMUNALITY: COMMUNITY CREATION ASPECTS OF URBAN SCENES

Abstract. The article addresses the problem of emergence, reproduction and reconstruction of local communities as well as relations between communality and locality in shaping local communities in contemporary cities. Starting from the discussion of the ecological and psychosocial trends in the analysis of local communities and their evolution towards the concept of new locality and new communality, the article points to a gap between these two approaches in analyzing community phenomena in contemporary cities, and thus the need to reintegrate both aspects for a better understanding of community-forming processes in modern cities. The concept of urban scenes is proposed as a conceptually valuable field for the exploration of these processes, in which the phenomena of new locality and the new community are permeating. As a conclusion, the concept of socio-cultural opportunities structure is proposed. Thus, the article provides an answer to the question about the essence of cultural mechanisms by means of which cultural practices structure territorial social entities.

Key words: locality, community, socio-cultural opportunities structure, cultural practices, urban scenes.